

ชีวัน อดิเรก

ดวงไฟส่องทางแก่เฟมินิสต์

รศ.คุณเคยกับคำกล่าวที่ว่า “คนบางคน ตายแล้ว เหมือนเหมือน
คุณเขา แต่บางคนตายแล้ว เก-เหมือนชนบท” อะไรทำ
นองนี้

แต่สำหรับผู้หญิงแล้ว บางทีก็
เป็นเรื่องยากที่จะรู้ว่า เธอเป็นขุนเขาหรือ
เป็นชนบท ทั้งนี้เพราะไม่ว่าจะเป็นหรือตาย
ผู้หญิงมักจะยืนอยู่ในหลืบเงาของประวัติ
ศาสตร์เสมอ

หยิ่ง น.ค. ๒๕๓๗

ด้วยเหตุนี้ เราจึงมีวีรบุรุษที่เอียงข้างชื่อได้อย่างนับไม่ถ้วนที่ไม่ได้มีวีรสตรีที่นับไว้อยู่ได้ไม่กี่คน

ในจำนวนวีรสตรีที่อยู่ในดวงใจของผู้หญิงนี้ ก็มีผู้หญิงอยู่คนหนึ่งที่ยามมีชีวิตอยู่ ก็มั่นคงเช่นขุนเขา และเมื่อละจากร่างไปแล้ว ก็ยังคงยืนยงอยู่ดังภูผาเช่นเดิม

เธอคือ “ซีโมน เดอ โบวัวร์” เจ้าของคัมภีร์เฟมินิสต์ชื่อ “เพศที่สอง” (The Second Sex) ที่เป็นประจักษ์จางไฟที่ถูกจุดให้สว่างเพื่อส่องทางให้แก่ขบวนการสตรีรุ่นใหม่ และเคล็ดลึบวิชาสุดท้ายของคัมภีร์เล่มนี้ ก็คือประโยควรรคทองที่ว่า “เราได้เกิดมาเป็นผู้หญิงหากแต่เราได้กลายมาเป็นผู้หญิง”

ซีโมนเป็นแบบอย่างทั้งงดงามของขบวนการเฟมินิสต์ เพราะเธอไม่ได้ต่อสู้แต่เฉพาะด้านแนวคิดและคำพูดเท่านั้น หากแต่ได้ใช้ชีวิตอย่างสอดคล้องต่อหลักการของตน ชีวิตทั้งชีวิตจึงเป็นผลงานสำคัญของเธอ

ในหนังสือเรื่อง “เพศที่สอง” ซีโมนได้ใช้ปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) ที่เชื่อมั่นว่าการดำรงของความเป็นมนุษย์ก็คือ “อิสรภาพและเสรีภาพ” ผู้ที่ใช้ชีวิตตามความเชื่อนี้จึงต้องตัดสินใจอย่างแน่วแน่ว่า “จะไม่ยอมรับ” แต่จะ “กำหนด” โชคชะตาชีวิตให้แก่ตัวเอง และพร้อมที่จะ “รับผิดชอบ” ต่อชะตากรรมนั้น

เมื่อผู้หญิงต้องการจะยืนยันความเป็นมนุษย์ของตน เราก็ต้องเปลี่ยนแปลงสภาพจากการเป็นเพียงแค่ “วัตถุ” ที่ใครจะหยิบไปวางที่ไหนเมื่อไหร่ก็ได้ ให้กลายเป็นมนุษย์ที่กำหนดชะตากรรมของตนเอง

ซีโมนได้บรรยายสภาพของสังคมปัจจุบันว่า “ไม่มีแม้แต่เพียงผู้ชายเท่านั้นที่ถูกครอบงำความคิดเรื่อง ‘การเป็นผู้หญิง’

66

ในขณะที่มีวิธีที่จะเป็น เฟมินิสต์ได้หลายวิธี เช่น เป็นด้วยคำพูด เป็นด้วย ความคิด หรือเป็นด้วย การกระทำ แต่สำหรับซีโมน เธอเป็นเฟมินิสต์ชนิด สมบูรณ์แบบ

99

(เป็นผู้หญิงก็อย่าทำอย่างนั้นอย่างนี้) แม้แต่ผู้หญิงเราก็นั่นเองก็ยังคงถูกความคิดเรื่อง “การเป็นผู้หญิง” (เป็นผู้หญิงก็อย่าทำอย่างนั้นอย่างนี้) แม้แต่ผู้หญิงเราก็นั่นเองก็ยังคงถูกความคิดเรื่อง “การเป็นผู้หญิง” ครอบงำด้วยเช่นกัน การครอบงำนี้เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงการเอาตัวเอาเปรียบสตรีให้คงอยู่ต่อไป

นอกเหนือจากการเป็นนักปรัชญาอัตถิภาวะนิยมแล้ว ซีโมนยังประกาศตัวอยู่เสมอว่า เธอเป็น “เฟมินิสต์” พร้อมทั้งได้ให้คำนิยามว่า “เฟมินิสต์ คือผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ที่ต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรี” และจากคำนิยามนี้ ซีโมนได้ให้คำตอบเรื่องความสัมพันธ์ที่ต้องเผชิญหน้ากับผู้ชายที่เฟมินิสต์หลายคนยังค้างคาใจอยู่

เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ชายเอาเปรียบหญิงมีอยู่อย่างท่วมท้นในสังคมของเรา ทำให้ผู้หญิงหลายคนถามตัวเองว่า ถ้าเราเลือกที่จะมาเป็นเฟมินิสต์ แล้วเราจะต้องเกลียดชังผู้ชายทุกคน เริ่มตั้งแต่คน

ใกล้ตัวเรารวมเข้ามาถึง พ่อ ที่สูง น้ำ อารมณ์กระทั่งถึงสามี และลูกชายด้วยหรือไม่

หรือบางคนให้ข้อสรุปแบบทบทวนโต้แย้งไปเลยว่า เมื่อใดที่มีความสัมพันธ์กับผู้ชายก็ต้องถูกเอาเปรียบเมื่อนั้น เพราะฉะนั้น ผู้ที่ต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ จึงต้องละเว้นที่จะไม่มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับผู้ชาย

ซีโมนไม่เห็นด้วยกับความคิดและข้อสรุปดังกล่าวนี้ หากทว่าเธอไม่ได้เพียงแต่ถกเถียงเท่านั้น หากแต่ยังได้พิสูจน์ด้วยการใช้ชีวิตคู่กับฌอง ปอล ซาร์ตอย่างมีความสุข อย่างเป็นอิสระ และอย่างยาวนานถึง 52 ปี

แน่นอนว่าตัวอย่างของจริงเช่นนี้ย่อมเป็นเสมือนสัญลักษณ์พิสูจน์ถึงความเป็นไปได้ของการต่อสู้ของผู้หญิงท่ามกลางอุปสรรคนานัปการ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นอิสระ (แบบ “ข้างมันฉันไม่แคร์”) แม้จะมีผู้ชายเคียงข้าง

นี่จึงเป็นสุดยอดของความเป็นอิสระอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็น “อิสรภาพที่ไม่ต้องมีเงื่อนไข” มาปิดรับ

ในขณะที่มีวิธีที่จะเป็นเฟมินิสต์ได้หลายวิธี เช่น เป็นด้วยคำพูด เป็นด้วยความคิด หรือเป็นด้วยการกระทำ แต่สำหรับซีโมนแล้ว เธอเป็นเฟมินิสต์ชนิดสมบูรณ์แบบ คือเป็นทั้งความคิด คำพูด และการกระทำ

ซีโมนใช้ชีวิตทั้งชีวิตใช้ชีวิตทุกด้านและใช้ชีวิตตลอดชีวิตเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของสตรี เธอเปิดแนวรบทุกด้านตั้งแตงานเขียนทางปรัชญา งานเขียนทางด้านวรรณกรรม และไม่ละเว้นแม้กระทั่งการไตร่ตรองในเรื่องความแก่ชราของสตรี

ในด้านการกระทำ เธอเข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการสิทธิสตรีอยู่เสมอมา เช่น ประเด็นที่ฮอทสิดในช่วงปีพ.ศ. 2514 คือเรื่องการเปิดท่าแท่งเสรี ซีโมนเป็นหนึ่งในจำนวนผู้หญิง 383 คนที่ลงชื่อประกาศตัวเองว่า

Simone Signoret.

ซีโมน และ ฌอง ปอล ชาร์ต

เคยทำแถมมาแล้ว และยังเปิดที่พับให้ เป็นที่ท่าแถมเสริมอีกด้วย

เหตุผลที่เธอสนับสนุนการทำ แวม: แท้งก็คือ “การทำแท้งต้องฟรี การคุมกำเนิดอย่างเสรีและฟรี การเป็นแม่ต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้หญิงเอง” และโดยที่ตัวเธอเองก็อยู่กับชาร์ตโดยไม่มีลูก แต่เธอก็กล่าวว่า “ฉันไม่ได้ต่อต้านแม่ แต่ต่อต้านอุดมการณ์ซึ่งคาดหวังให้ผู้หญิงมีต่อลูก และฉันต่อต้านเงื่อนไขต่าง ๆ ซึ่งบังคับให้แม่ต้องมีลูก”

เมื่ออย่างเข้าสู่วัยชราที่เป็นความกังวลของผู้หญิงส่วนใหญ่เพราะสิ่งที่ผู้หญิงบางคนยึดถือมาเป็นสตรณะตลอดชีวิต คือความสวย กำลังจะโบกมืออำลาเธอไป (รวมทั้งทัศนคติของสามีบางคนที่ว่า “ภรรยาถือผู้ที่แก่ง่ายแต่ขายยาก”) ซีโมนเขียนหนังสือใคร่ครวญในเรื่อง “วัยชรา” เอาไว้ว่า “อันที่จริง ฉันก็ไม่ได้คิดเลยว่า อยู่ในวัยอะไร คงจะคล้าย ๆ กับตอนที่เราเป็นเด็กที่เราไม่ค่อยคิดเรื่องอายุ” “แม้ว่าความแก่จะมาเยือนแล้ว แต่ตลอดชีวิต สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับฉันก็คือ จิตใจอย่างอื่นเป็นเรื่องรอง”

ด้วยเหตุนี้ ในระหว่างที่สังขาร

ร่วงโรยไปตามกาลเวลา แต่ความรู้สึกด้านจิตใจของซีโมน “กลับรู้สึกสดใสในวัยที่ร่วงโรย”

หากว่าการเขียนหนังสือแสดงความคิดที่ทวนกระแสแน่นอนแล้วใช่หรือ การจะใช้ชีวิตที่ทวนกระแสตามความคิดนั้นก็จะยากยิ่งเป็นทวีคูณ เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะหลีกเลี่ยงได้ ในขณะที่เราอาจจะเลือกไม่เขียนหนังสือ หากว่าเราไม่มีอารมณ์ได้ แต่ไม่ว่าจะไร้อารมณ์สักเพียงใด เราก็ยังต้องใช้ชีวิตอยู่ในวันเวลาเช่นนั้นอย่างไม่อาจจะหลีกเลี่ยงหนีไปได้

การพูดและเขียนถึง “การดำรงรักษาอิสรภาพ” เอาไว้ทั้ง ๆ ที่มีชีวิตคู่กับผู้ชายคนหนึ่งนั้น อาจจะฟังดูง่าย แต่ในการใช้ชีวิตจริงนั้น แม้แต่คำถามง่าย ๆ ว่า “ถ้าคนรักของเราไม่ชอบเดินเล่น แต่เราชอบ” ก็ยากที่จะให้คำตอบที่สวยงามออกมา

ชีวิตของซีโมนในส่วนนี้จึงมีสีสันอย่างยิ่งโดยเฉพาะเมื่อคู่ชีวิตที่ไม่เคยแต่งงาน ไม่เคยลงหลักปักฐาน (ไม่ได้ปลูกบ้านอยู่) ของเธอคือ ฌอง ปอล ชาร์ต นักปรัชญาผู้โดดเด่น ซีโมนจึงต้องอดทนต่อข้อกล่าวหาที่ว่า เธอจะรักษา

อิสรภาพเอาไว้ได้สักเท่าไรในเมื่อเธอก็เป็นเพียงเงาทางความคิดของชาร์ตเท่านั้น หรือเธอก็ยังคงเป็น “คู่ชีวิตของ ชาร์ต” ในขณะที่ไม่มีใครพูดในทางกลับกันว่า “ชาร์ตเป็นคู่ชีวิตของซีโมนเลย”

ซีโมนตอบโต้และพิสูจน์ข้อกล่าวหาต่าง ๆ อย่างมั่นคงและจริงจัง เธออยู่ร่วมกับชาร์ตโดยตลอดจนวาระสุดท้ายของชาร์ต แต่เธอก็หลีกเลี่ยงการแสดงความเป็นเจ้าของ การหึงหวงรวมทั้งความจงรักภักดี ทั้งคู่ตอบคำถามที่ว่า ทำไมเขาจึงอยู่กันได้ว่า “เพราะเราพูดจริงต่อกันตลอดเวลา” ๐๖

เป็นข้อเท็จจริงที่ว่า เมื่อซีโมนเปิดแนรบบทุกด้าน เธอก็ย่อมถูกตอบโต้ทุกด้านด้วยเช่นกัน กับคนทั่ว ๆ ไปที่ไม่ชอบหน้าพวกเฟมินิสต์เธอก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกเลสเบียน ฝ่ายชายก็โจมตีว่าเธอเป็นพวกนายทุนน้อย ในขณะที่พวกอนุรักษนิยมถือว่าหนังสือของเธอเป็นของปิตาภต้องห้าม ท่ามกลางกระแสกระหน่ำทวิสารทิศเช่นนี้ ซีโมนได้แสดงคุณสมบัติแห่ง “ความยืนหยัดอดทน” อันยอดเยี่ยมที่นักต่อสู้และผู้หญิงคนหนึ่งจะพึงมีให้เป็นที่ปรากฏ

เธอกล่าวบทสรุปของชีวิตเอาไว้ว่า “ตลอดชีวิตของฉัน ฉันยังไม่เคยพบเห็นใครที่สามารถหาความสุขให้กับชีวิตได้ เก่งเท่าฉัน ยังไม่เคยเห็นใครเลยสักคนเหมือนกันที่จะเอาจริงเอาจังและแน่วแน่มั่นกับเรื่องนี้”

เมื่อได้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและคุ้มค่าเช่นนี้ แล้วความตายจะมีความหมายอะไรเล่า!